

Саніна І.С.,

студентка,

Львівський національний університет імені Івана Франка

Ткачик Л.П.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів,

грошового обігу і кредиту,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОЦІНКА РІВНЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розкрито теоретичні положення методики визначення податкового навантаження в економіці. Дано оцінку рівню податкового навантаження в Україні як критерію ефективності державної податкової політики та виявлено тенденції його впливу на розвиток економіки. Розроблено рекомендації щодо оптимізації рівня податкового навантаження, враховуючи зарубіжний досвід.

Ключові слова: податки, податкове навантаження, податковий тягар, податкова політика, податкові надходження, податкова система, валовий внутрішній продукт, оптимізація податкового навантаження.

Постановка проблеми. В умовах ринкових відносин податки, як один з ключових важелів державного впливу на економіку країни, є саме тими «судинами», що забезпечують акумулювання коштів бюджетів різних рівнів для здійснення державою покладених на неї функцій і завдань.

Сукупність усіх податкових платежів на рівні підприємства, галузі, регіону та країни в цілому визначає рівень податкового навантаження, яке впливає на економічне зростання, ділову активність суб'єктів господарювання, інвестиційну привабливість, «податковий клімат» та формує умови фінансового, економічного і соціального розвитку.

Проблем у вітчизняному оподаткуванні є достатньо, однією з найактуальніших можна виокремити проблему надмірного податкового навантаження та визначення оптимального рівня оподаткування, який би забезпечував реалізацію фіскальної, регулюючої та стимулюючої функцій податків одночасно, а також зміну акцентів в оподаткуванні загалом. Враховуючи кризи у фінансовій, політичній, соціальній сферах, значні розриви у рівнях доходів громадян, високий рівень податкового навантаження на вітчизняних суб'єктів підприємництва, збільшення випадків ухилення від сплати податків, тінізацію економіки та часті зміни податкового законодавства, посилюється необхідність реформування діючої податкової системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дані проблеми перебувають у центрі уваги багатьох науковців. Вагомий внесок у дослідження фундаментальних проблем становлення податкових систем зробили західні вчені, серед яких Р. Масгрейв, А. Пігу, А. Сміт, Дж. Стігліц. Над питаннями реформування податкової системи України та оптимізації податкового навантаження працювало багато провідних вітчизняних науковців, серед яких М. Бадида, Є. Белкіна, Д. Веремчук, Ю. Іванов, Н. Кремпова, А. Крисоватий, І. Майбууров, В. Мельник, Л. Олейнікова, В. Опарін, О. Покатаєва, В. Пушкарьова, В. Савченко, А. Соколовська, О. Тимченко, В. Федосов, Н. Фролова, Д. Харко, І. Шевчук та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дискусійність багатьох теоретичних положень та практична значимість результатів аналізу ефективності податкового навантаження вимагає подальшого вирішення цієї проблеми.

Мета статті полягає у з'ясуванні теоретичних аспектів визначення податкового навантаження, оцінці рівня податкового навантаження як критерію ефективності податкової політики держави та наданні пропозицій щодо його зниження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відсутність виважених, спланованих та прогнозованих рішень в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності та ефективної податкової політики негативно вплинуло на розвиток національної економіки та призвело до збільшення тіньового сектору, корупції та недостатнього рівня довіри з боку населення. Недосконалість механізму адміністрування податків, попри усі нововведення, призводить до збільшення податкового навантаження на суб'єктів господарювання, громадян та суспільство в цілому. Високий рівень податкового навантаження зменшує економічну активність, сприяє переміщенню капіталу за кордон, сповільнює темпи росту валового внутрішнього продукту. За низького рівня податкового навантаження бюджети усіх рівнів недоотримують кошти та не можуть фінансувати програми економічного і соціального розвитку.

У сучасній економічній літературі існують різні точки зору щодо трактування сутності поняття «податкове навантаження», однак всі вони сходяться на тому, що це відносний показник нарахованих і сплачених податків до відповідної бази оподаткування, який визначає ефективність окремих податків чи податкової системи у цілому. Так, наприклад, О. Годованець і Т. Маршалок стверджують, що податкове навантаження є показником ефективності рівня втручання держави через податки в діяльність платників [1, с. 85]. А. Соколовська зазначає, що податкове навантаження – це ефект впливу податків на економіку загалом та окремих її платників, пов'язаний із економічними обмеженнями, що виникають у результаті сплати податків і відволікання коштів від інших можливих напрямів їх використання [2, с. 5]. О. Фрадинський розглядає поняття податкового тягара і трактує його як узагальнений показник, який характеризує величину податкових вилучень на макrorівні (держави) або мікрорівні (господарюючого суб'єкта) [3, с. 80].

Зміст поняття «податкове навантаження» разом з іншими категоріями науки про податки утворює смислове ядро термінології оподаткування, яке увібрало в себе уявлення про граничні межі оподаткування в національній економіці. Зміст і межа податкового навантаження не є чимось незмінним. До чинників, що визначають зміст і мету податкового навантаження (верхню та нижню межі), у країні відносяться: ступінь розвитку ринкової економіки та масштаби і форми державного

регулювання; рівень соціально-економічного розвитку національної економіки та рівень життя населення; напрями використання державних доходів; внутрішня і зовнішня політика держави; соціально-культурні традиції населення, рівень розвитку податкової культури. Але центральну частину поняття про податкове навантаження становить система соціально-економічних відносин, які виникають між державою і платниками податків з приводу розподілу та перерозподілу частки ВВП.

Таким чином, межа податкового навантаження – це умовна точка в оподаткуванні, при якій досягається баланс врахування інтересів платників щодо їх податкостроможності і стимулів для розвитку та інтересів держави щодо достатності наповнення бюджету.

Податкове навантаження є наслідком податкової політики держави та якісною характеристикою будь-якої системи оподаткування. Воно реалізується на таких чотирьох рівнях:

- 1) податковий тиск безпосередньо податкових важелів;
- 2) податковий тиск всієї сукупності податків;
- 3) використання механізму пільг платниками, надання пільгових кредитів, дотацій, при цьому податковий тиск переміщується з одних платників податків на інших;
- 4) використання податкових технологій, при яких посилюється податковий тиск на платника податку (наприклад, авансовані платежі, які передбачають сплату податку платником до моменту отримання результатів його господарської діяльності) [4, с. 328].

Зменшення чи збільшення загального податкового навантаження можна здійснювати не тільки регулюванням розміру податкових ставок, а й шляхом збільшення чи зменшення обсягів податкових пільг для певних суб'єктів господарювання. Дослідження А. Лаффера підтверджує, що держава зобов'язана завжди проводити помірковану політику податкового тиску для забезпечення стабільних надходжень. Ця концепція спрямована на зменшення навантаження на суб'єктів оподаткування, а зростання надходжень до бюджету має здійснюватись за рахунок збільшення платників податків та розширення податкової бази [5, с. 113].

Питання методики обчислення рівня податкового навантаження є досить дискусійним. Воно неодноразово розглядалося у працях вітчизняних економістів і є підґрунтям для існування великої різноманітності поглядів щодо розрахунку податкового навантаження. В окремих наукових працях вимірником податкового навантаження є самі податкові ставки, частка чистих податків у валовому внутрішньому продукті (що охоплює податки на продукти, виробництво та імпорт), рівень податків у розрахунку на одного зайнятого та на душу населення, частка податків у виторгу від реалізації продукції, обсяг чистих податків, відображених у національних рахунках, де, окрім податків на продукти, виробництво та імпорт, враховуються податки на дохід і майно, а також податки на заробітну плату [4, с. 109].

Послідовність визначення податкового навантаження:

- аналіз чинного законодавства щодо суб'єктів та об'єктів оподаткування та їх систематизація;

- аналіз та класифікація податків із визначенням їх платників;
- класифікація суми сплачених податків за суб'єктами оподаткування;
- аналіз та визначення загальної суми податкових платежів, що сплачуються різними суб'єктами оподаткування;
- аналіз і визначення рівня податкового навантаження на економіку [6, с. 115].

Перш ніж визначити показники податкового навантаження, доцільно здійснити оцінку впливу загального обсягу податкових надходжень на основні макроекономічні показники розвитку, тобто їх фіскальну ефективність.

Досліджуючи ці показники, варто відзначити, що протягом 2010–2012 рр. спостерігається в абсолютному вираженні стрімке зростання ВВП з 1082,6 до 1408,9 млрд. грн.; доходи зведеного бюджету збільшились з 314,391 до 445,525 млрд. грн.; величина податкових надходжень зросла з 246,441 до 360,567 млрд. грн. (рис. 2). Такі тенденції зазвичай можна оцінювати як позитивні результати, втім їх ефективність потрібно характеризувати через фіскальний прояв та через окреслення різних періодів економічного розвитку суспільства. 2013 р. характеризується спадною динамікою ВВП, податкових надходжень та доходів Зведеного бюджету. Щодо темпів приросту даних показників, то у 2014 р. спостерігається незначне зростання: ВВП – на 7,7%, доходів Зведеного бюджету – на 3%, податкових надходжень – на 3,8 % (рис. 1).

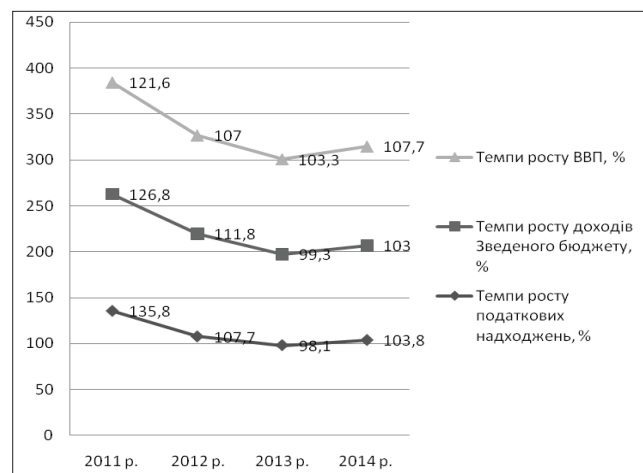

Рис. 1. Динаміка ВВП, доходів Зведеного бюджету та податкових надходжень у 2011–2014 рр.

Джерело: складено автором на основі [7–9]

У макроекономічному масштабі податкове навантаження відображає ефективність податкової політики, тобто кількісно вимірює сукупний вплив податкових платежів на джерела їхньої сплати. У міжнародній практиці цей показник визначається як відношення фактичних податкових надходжень у

Таблиця 1

Основні макроекономічні показники

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Податкові надходження, млрд. грн.	246,441	334,692	360,567	353,968	367,511
Доходи Зведеного бюджету, млрд. грн.	314,391	398,553	445,525	442,742	456,067
ВВП, млрд. грн.	1082,6	1316,6	1408,9	1454,9	1566,7

Джерело: складено автором на основі [7–9]

зведений бюджет держави до обсягу валового внутрішнього продукту [10]. За цим методом визначатимемо рівень податкового навантаження в Україні, використовуючи дані таблиці 1. Результати розрахунку наведено в таблиці 2.

Чіткої тенденції щодо рівня податкового навантаження в Україні за аналізований період немає. До 2012 р. рівень податкового навантаження зростає незначними темпами, після – спадає в загальному на 1%.

Отже, протягом останніх п'яти років податкове навантаження зросло на 0,27%, за рахунок бюджетного податкового навантаження – на 0,7%, за рахунок податкового навантаження на працю – зменшилось на 0,43%. Динаміку рівня податкового навантаження подано на рисунку 2.

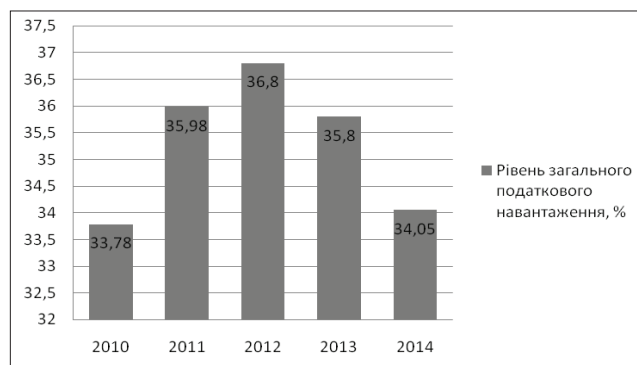

Рис. 2. Динаміка зміни загального рівня податкового навантаження в Україні за 2010–2014 рр.

Джерело: складено автором на основі даних [7; 8; 11]

Як видно з рисунка 2, податкове навантаження на вітчизняну економіку не зменшилось з прийняттям Податкового кодексу, а навпаки – зросло на 0,82%. Соціально-економічні умови розвитку та елементи державного управління є саме тими ключовими чинниками, що визначають оптимальний рівень податкового навантаження, а також, безумовно, ефективність використання податкових надходжень в процесі розподілу та перерозподілу ВВП і рівень задоволеності потреб населення.

У порівнянні з іншими країнами номінальний рівень податкового навантаження в Україні не більший ніж у США, Канаді, Великобританії та Німеччині, проте реальне податкове навантаження, яке враховує ще й віддачу податкової системи, тобто рівень задоволення потреб платників за рахунок податків, є

значно більшим. Так, у порівнянні, наприклад, із соціально орієнтованою Швецією, де величина податкового тягаря становить близько 55% ВВП, в Україні рівень податкового навантаження є значно меншим і коливається в межах 33–36%. Проте твердження, що податкове навантаження для шведів більше, ніж для українців, є помилковим, оскільки частка податків, що повертається населенню при перерозподілі доходів бюджету, для перших становить близько 85%, тоді як у нас вона не перевищує 30% [12, с. 56].

Оптимальне податкове навантаження на економіку має складатись на рівні 41–42% ВВП, у т. ч. ЄСВ – 13,6–13,8% ВВП. Структурні зрушення в податковій системі в бік оподаткування майна і процентних доходів дають можливість: зменшити загальне податкове навантаження на виробництво і громадян з невисокими доходами без ризику бюджетних втрат; збільшити податкові надходження на 10%, змістивши акценти в оподаткуванні на майно та пасивні та нетрудові доходи; оптимізувати структуру податкових платежів, сприяти збільшенню питомої ваги стабільних і простих в управлінні (плануванні та адмініструванні) видів податкових платежів, що забезпечить наповнюваність бюджету та в перспективі сприятиме зниженню рівня тіньової економіки [13, с. 283].

Різні рівні податкового навантаження у різних країнах пояснюються особливостями соціально-економічного розвитку, фінансової політики та механізмом побудови податкової системи. А тому навіть за низького рівня податкового навантаження насправді він може бути високим. Негативний вплив на економічний та соціальний розвиток країни здійснюється внаслідок тінізації економіки, недосконалого механізму справляння податків, зборів та інших обов'язкових платежів, неефективних податкових пільг, низького рівня податкової культури та податкової дисципліни суб'єктів господарювання.

Важливим завданням є оптимізація податкового навантаження. Для цього необхідне:

1. Зменшення податкового навантаження на суб'єкти оподаткування завдяки поступовому зниженню податкових ставок та розширення баз їх оподаткування. Зростання надходжень до бюджету має здійснюватись за рахунок збільшення платників податків та розширення податкової бази.
2. Збільшення податкової бази доцільно проводити із значної кількості ефективних податків.
3. Покращення системи податкового адміністрування податків та зборів, забезпечення її прозорості.

Таблиця 2

Показники податкового навантаження в Україні

Показники	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Рівень бюджетного податкового навантаження, %	22,76	25,42	25,59	24,33	23,46
Податок на додану вартість, млрд. грн.	126,988	172,873	184,786	181,717	189,241
Податок на доходи фізичних осіб, млрд. грн.	51,029	60,225	68,092	72,151	75,203
Податок на прибуток підприємств, млрд. грн.	40,359	55,097	55,793	54,994	40,201
Податкове навантаження з ПДВ, %	11,73	13,13	13,11	12,49	12,07
Податкове навантаження з ПДФО, %	4,71	4,57	4,83	4,96	4,80
Податкове навантаження з ППП, %	3,72	4,18	3,96	3,78	2,57
Власні надходження пенсійного фонду, млрд. грн.	119,343	139,056	157,980	166,864	165,923
Податкове навантаження на працю, %	11,02	10,56	11,21	11,47	10,59
Рівень загального податкового навантаження, %	33,78	35,98	36,80	35,80	34,05

Джерело: розраховано автором на основі даних [7; 8; 11]

4. Помірне зниження і рівномірність розподілу податкового навантаження між платниками залежно від виду діяльності.

5. Вдосконалення систем податкового контролю, які запобігали б ухиленню платниками сплати податкових платежів.

6. Зменшення та ефективне використання податкових пільг, які дуже часто лобіюють інтереси зацікавлених осіб. Зниження загальної кількості податкових пільг сприятиме формуванню справедливої податкової системи.

7. Створення умов для активізації інвестиційних та інноваційних процесів у пріоритетних галузях економіки. Збільшення кількості інвестицій у господарську діяльність підприємств розширить масштаби їх діяльності та доходи суб'єктів господарювання. Зростання доходів призведе до збільшення ВВП і зменшення податкового навантаження [14].

Розглянемо детальніше один із способів оптимізації податкового навантаження, а саме застосування податкових пільг, які є важливою складовою будь-якої ефективної податкової політики. За своїм змістом податкові пільги є інструментом стимулювання розвитку певних видів діяльності, галузей, регіонів та національної економіки в цілому. Утім поширеною є думка, що податкова система України надмірно деформована системою пільг, що не сприяє досягненню в державі макроекономічної та фінансової стабілізації. Через надання безпідставних та необґрунтованих пільг держава щороку втрачає мільярди бюджетних коштів. Безсистемне й невиправдане надання податкових пільг спричинює нерівномірний розподіл податкового навантаження і викривлення фіскального простору, створюючи окремим суб'єктам господарювання більш вигідні умови, одночасно знижуючи конкурентоспроможність інших підприємств, що призводить до необґрунтованого перерозподілу фінансових ресурсів у суспільстві.

Податкові пільги (англ. Tax Benefits) – переваги, що надаються окремим платникам податків, включаючи можливість не сплачувати податок або сплачувати його у меншому розмірі. Норми законодавства, що визначають підстави, порядок і умови застосування пільг з податків і зборів, не можуть мати індивідуального характеру. Згідно зі ст. 30 п. 30.2 Податкового кодексу,

податкова пільга – передбачене податковим і митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності підстав [15]. Такими підставами є особливості, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або характер і суспільне значення здійснюваних ними витрат.

Установлення і скасування податкових пільг здійснюються, відповідно до Податкового Кодексу, Верховною Радою України, сільськими, селищними, міськими радами у межах їх повноважень, визначених Конституцією України та законами України [16, с. 264].

Разом з тим ПКУ не встановлено відповідальності платників податків за невірно подану інформацію контролюючим органам під час ведення обліку податкових пільг. Як наслідок, платниками податків звіти про пільги заповнюються безвідповідально, допускаються помилки щодо зазначення кодів пільг і суми пільги, що призводить до викривлення даних зведеної звітності, яка надається ДФС іншим органам виконавчої влади.

Як видно з таблиці 2, найбільшу питому вагу займають пільги з ПДВ, однак в порівнянні з 2010 р. спостерігається тенденція до скорочення їх обсягів. Щодо податку на прибуток – кількість податкових пільг за аналізований період зросла з 69 до 95. Пільги по всім іншим податкам незалежно від зміни їх кількостей суттєвої ваги для бюджету не становлять.

Постійне збільшення кількості наданих пільг наштовхує на думку про необхідність їх скасування, проте детальний розгляд існуючих звільнень підтверджує, що проблема полягає не в великому переліку пільг, а в механізмі їх надання.

Система пільгового оподаткування в Україні не виконує своїх функцій, більшість податкових пільг надаються на нетривалий або невизначений термін, характеризуються необґрунтованістю та нецільовим використанням, що, в свою чергу, призводить до значних втрат надходжень бюджетів різних рівнів та скорочення темпів розвитку національної економіки.

Поширення податкових пільг звужує базу оподаткування і несправедливо перекладає податковий тягар на ефективні

Таблиця 3

Динаміка розподілу кількості податкових пільг у розрізі податків і зборів згідно з Довідниками пільг протягом 2010–2014 рр.

	2010	2011	2012	2013	2014
№ Довідника пільг	52	56	60	64	69
Збір за першу реєстрацію транспортного засобу (податок із власників транспортних засобів)	3	3	1	1	1
Збір за спеціальне використання лісових ресурсів	1	0	0	0	0
Збір за спеціальне водокористування	1	0	0	0	0
Плата за користування надрами	1	1	0	0	0
Збір за геологорозвідувальні роботи	0	0	0	0	0
Податок на прибуток підприємств	69	72	96	89	95
Плата за землю	42	44	50	51	51
ПДВ	140	151	106	125	128
Місцеві податки і збори	7	7	2	2	2
Акцизний податок із вітчизняних товарів	12	14	21	22	29
Акцизний податок з імпортованих товарів	13	13	16	18	17
Державне мито	24	24	8	8	10
Збір за забруднення навколишнього середовища	1	0	0	0	0
Всього	314	329	300	316	344

Джерело: складено автором на основі [17]

підприємства, які не користуються податковими пільгами (як правило, це представники середнього бізнесу). Усі ці фактори зумовлюють неефективний перерозподіл податкових надходжень, порушення макроекономічної та фіскальної стабільності.

Для того щоб збільшити ефективність пільгового оподаткування та не допустити зростаючої тенденції втрат бюджету, пов'язаних з наданням податкових преференцій у майбутньому, необхідно вжити таких заходів:

1. Уточнити перелік національних економічних пріоритетів розвитку для визначення сфер і галузей економіки, застосування податкових пільг в яких матиме максимальний економічний або соціальний ефект.

2. Переглянути перелік і кількість податкових пільг, скасувати неефективні, які призводять до значних втрат бюджету [18].

3. Створити систему моніторингу втрат бюджету від надання податкових пільг та їх порівняння зі зростанням ВВП.

4. Підвищити фіскальну і соціальну-економічну ефективність податкових пільг.

5. Передбачити відповідальність керівників підприємств і установ за нецільове використання податкових пільг [18].

6. Впорядкувати механізм надання пільг в інноваційній сфері, які характеризуються значним потенціалом щодо зростання інновацій в країні, шляхом їх диференціації за видами наукової і виробничої спеціалізації, термінами функціонування, метою діяльності, враховуючи регіональний критерій.

7. Запровадити механізм спеціальних індивідуальних рахунків, згідно з яким підприємство з метою забезпечення цільового використання коштів на інноваційну діяльність сплачує податки в повному обсязі, проте перераховує частину податку на власний спеціальний рахунок, витрачання коштів із якого може здійснюватися лише на інвестиційні та інноваційні потреби.

8. Використовувати податкові пільги саме у виробничій сфері та обмеження податкових преференцій в фінансовій і торговельній сферах тощо.

Створення дієвої системи контролю отримання та використання податкових пільг, а також їх розширення, оцінка порівняльної ефективності досягнення поставлених цілей за допомогою різних варіантів надання податкових пільг та в поєднанні з іншими інструментами державного регулювання сприятиме ефективному регулюванню економічних і соціальних процесів в державі.

В Україні є досить великий перелік проблем у податковій сфері, що потребують якнайскорішого вирішення, оскільки існує загроза для економічної безпеки держави. Тому рівновага між тягарем та вигодами оподаткування, між примусом і свідомим вибором сплати податків і зборів дозволить забезпечити баланс потреб і можливостей держави та населення, інтересів публічного і приватного сектору.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що здійснений аналіз діючої системи оподаткування в Україні, показав її недосконалість і суперечливість. Зменшення ділової активності суб'єктів господарювання, недостатні та нестабільні податкові надходження до бюджетів усіх рівнів, ускладнення процесу гармонізації податкових відносин між платниками податків та державою, недотримання податкового законодавства – все це наслідки надмірного податкового навантаження. За таких умов роль податків, як ключового показника результативності податкової політики держави, знижується.

Необхідною умовою подолання цієї несприятливої для України ситуації є зниження рівня податкового навантаження на вітчизняних суб'єктів підприємництва. Це сприятиме пози-

тивним зрушенням в усіх сферах державного управління, підвищенню платоспроможного попиту, покращанню інвестиційного клімату, збільшенню масштабів діяльності та доходів платників податків, що, в свою чергу, призведе до збільшення ВВП та розширення податкової бази.

Реформуючи податкову систему України, необхідно врахувати особливості оподаткування зарубіжних країн, зокрема, щодо деференційованих ставок оподаткування для окремих податків, поступового зменшення ставки ЄСВ та спрощення механізму адміністрування податків в цілому, а також зниження рівня податкового навантаження за рахунок удосконалення в сфері розподілу та перерозподілу ВВП.

Література:

1. Годованець О., Маршалок Т. Податкове навантаження: важливий чинник соціально-економічної стратегії держави / О. Годованець, Т. Маршалок // Економічний аналіз. – 2008. – № 3(19). – С. 85–89.
2. Соколовська А. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки / А. Соколовська // Економіка України. – 2006. – № 7. – С. 4–12.
3. Фрадинський О.А. Поняття податкового навантаження та підходи до його визначення / О.А. Фрадинський // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 1. – Т. 1. – С. 79–82.
4. Іванов Ю.Б. Сучасне оподаткування: мотиваційний аспект : [монографія] / Ю.Б. Іванов, О.Л. Сьсков. – Харків : ІНЖЕК, 2007. – 328 с.
5. Жукевич О. Ефективність податкової системи України: принципи оподаткування та напрями реформування законодавчої бази / О. Жукевич // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 2. – С. 105–113.
6. Оподаткування в Україні : [навч. посіб.] / Н.М. Деєва, Н.І. Редіна, Т.О. Дулік [та ін.] ; за ред. Н.І. Редіної. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 544 с.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
8. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=77643.
9. Фінансовий портал МінФін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>.
10. Бойко А.А. Податкове навантаження як критерій ефективності податкової політики / А.А. Бойко // Збірник студентських наукових праць. – Одеса. – 2013. – № 2. – С. 334–341.
11. Основні показники економічного розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://costua.com/budget/revenue/pension/>.
12. Крисоватий А.І. Домінанти гармонізації оподаткування: національні та міжнародні вектори : [монографія] / А.І. Крисоватий, В.А. Валігура. – Тернопіль : Підручник і посібник, 2010. – 248 с.
13. Сибірянська Ю.В. Нова модель податкової системи України: перерозподіл податкового навантаження / Ю.В. Сибірянська, М.Б. Кондратенко // Бізнес Інформ. – 2014. – № 7. – С. 276–283 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/binf_2014_7_50.pdf.
14. Червінська О.С. Аналіз податкового навантаження в Україні та шляхи його оптимізації / О.С. Червінська, О.В. Коваль // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.6. – С. 307–313 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvnlut_2014_24.6_49.pdf.
15. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kodeksy.com.ua/podatkovij_kodeks_ukraini/statja-30.htm.
16. Тімарцев О.Ю. Податкові пільги як інструмент регулювання та стимулювання економіки / О.Ю. Тімарцев // Бізнес Інформ. – 2013. – № 2. – С. 262–267 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/binf_2013_2_57.pdf.
17. Довідники пільг, наданих чинним законодавством по сплаті податків, зборів, інших обов'язкових платежів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/dovidniki--reestri--peredik/dovidniki-54005.html>.

18. Фільо М. Проблема втрат бюджету від надання податкових пільг та шляхи їх вирішення / М. Фільо [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ech/2012_3-4/2012_03_04/73_76.pdf.

Саніна І.С., Ткачик Л.П. Оцінка рівня податкової навантаження в Україні

Анотація. В статті розкриті теоретичні положення методики визначення податкової навантаження в економіці. Дана оцінка рівню податкової навантаження в Україні в якості критерія ефективності державної податкової політики і виявлені тенденції його впливу на розвиток економіки. Розроблені рекомендації по оптимізації рівня податкової навантаження, враховуючи зарубіжний досвід.

Ключові слова: податки, податкова навантаження, податкове навантаження, податкова політика, податкові платежі, податкова система, валовий внутрішній продукт, оптимізація податкової навантаження.

Sanina I.S., Tkachyk L.P. An estimation of level of tax burden in Ukraine

Summary. The theoretical methodology of determining the position of the tax burden in the economy is revealed. The estimate of the level of tax burden in Ukraine as a criterion of efficiency of state tax policy and tendencies of its impact on economic development is uncovered. The recommendations to optimize the level of tax burden, taking into account international experience, are developed.

Keywords: taxes, the tax burden, tax policy, tax revenues, tax system, the gross domestic product, optimizing the tax burden.